**БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ**

**ИНСТИТУТ ЗА ДЪРЖАВАТА И ПРАВОТО**
**СЕКЦИЯ ПО МЕЖДУНАРОДНОПРАВНИ НАУКИ**

**Цветан Димитров Крумов**

# ПРИЛОЖИМО ПРАВО КЪМ МЕНИТЕЛНИЦА, ЗАПИС НА ЗАПОВЕД И ЧЕК ПО БЪЛГАРСКОТО МЕЖДУНАРОДНО ЧАСТНО ПРАВО

**Автореферат**
**на дисертация за присъждане на образователната и научна степен „доктор”**

Научна област: **ш. 3. Социални, стопански и правни науки**
Професионално направление: **ш. 3.6. Право**
Научна специалност: **Международно частно право**

Научен консултант: **доц. д-р Пламенка Маркова**

**София, 2018 г.**

## I. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е посветен на стълкновителната уредба за определяне на приложимото материално право (съкр. „стълкновителната уредба“, съответно „стълкновителните разпоредби“) към менителницата, записа на заповед и чека (съкр. „менителнични ефекти“) в глава тридесет и трета от Търговския закон (съкр. „ТЗ“). Разпоредбите в ТЗ не са разгледани под формата на коментар, а са структурирани в три глави, с оглед техни общи характеристики и логически връзки. Анализът не е ограничен само до някои разпоредби, а е разгледана в детайли цялата българска уредба за определяна на приложимото право в материята.

### 1. Актуалност и практическо значение на темата

До този момент в българската литература няма самостоятелно изследване, което да се отнася стълкновителната уредба за менителничните ефекти. Отчасти това се дължи на липсата на детайлна позитивноправна уредба у нас преди 1996 г.

Така, анализът на приложимото право към менителничните ефекти по време на действието на отменения Търговски закон от 1896 г. се ограничава с кратки коментари от по няколко страници в по-общи трудове, посветени на търговското право[1] или на международното частно право[2]. Лаконична уредба по Закона за задълженията и договорите (в сила до 1996 г.) продължи да се разглежда в теорията съвсем накратко – като част от учебници[3] и монографии[4], посветени на международното частно право.

Действаща от 1996 г., включително към настоящия момент уредба в глава 33 ТЗ се анализира малко по-подробно, в сравнение с предходните лаконични коментари - в трудовете на Т. Тодоров[5], както и в статия на Н.

---

[1] **Джидров, П.**, Коментар на постановленията на Търговския закон за менителниците и записите на заповед, София, печатница Гражданин, 1910; **Кацаров, К.**, Систематичен курс по търговско право, (фототипно издание), С., 1989.

[2] **Данев, С.**, Кратко ръководство по международното частно право, С., 1933

[3] **Алтънов, И.**, Международно-частноправната система на НР България, С., 1955, **Кутиков, В.**, Международно частно право на НР България, трето издание, София, Наука и изкуство, 1976, с. 440-442.

[4] **Сталев, С.**, Международната морска продажба при условия СИФ и ФОБ, Издателство на Българската академия на науките, С., 1991, с. 158

Натов[6]. Тя се засяга накратко и в други трудове по МЧП - на Н. Натов[7], както и в монографията на М. Павлова, посветена основно на материалноправната уредба на менителничните ефекти[8].

Липсата на по-задълбочен теоретичен анализ след 1996 г. може да се обясни със силно намалялото значение на менителничните ефекти като платежно средство. Освен това, икономическата криза от началото на 90-те години на миналия век, от която България постепенно се възстановява, силно засегна българския износ на високотехнологична продукция и съответно нуждата от финансиране в условията на пазарно стопанство с по-сложни механизми, в основата на които стоят менителничните ефекти. В международен план, обаче, напоследък се забелязва широкото разпространение на кредитиране чрез форфетинг при международните продажби, което доведе до изработването от Международната търговска камара на Еднообразни правила за форфетинга, които се прилагат от 1 януари 2013 г. (съкр. „ЕПФ“). Форфетингът представлява сделка, при която финансова институция предоставя финансиране срещу фиксирано възнаграждение чрез сконтиране на менителнични ефекти, издадени с цел плащане на цената по международни продажби на машини, оборудване и други средства за производство (съгласно счетоводната терминология) със значителна стойност, при които плащането е разсрочено във времето до около 3-5 години след доставката. У нас на форфетингът се използва на практика преди всичко от чужди банки, които финансират продавачи от собствените си страни, внасящи стоки в България, като във връзка с такива отношения напоследък се наблюдава и доста съдебна практика (основно във връзка с внос на автомобили и друга техника). Практиката показва, че сред българските банки форфетингът е почти непознат метод за финансиране, като обаче има интерес от по-сериозна информация относно него[9].

---

[5] **Тодоров, Т.**, Международно частно право. Субекти, имущество, задължения., С. 1993, с. 447-480; **Тодоров, Т**, Международно частно право. Европейският съюз и Република България, трето издание, София, Сиби, 2010, ISBN 978-954-730-677-6, с. 332-354.

[6] **Натов, Н.**, Приложим закон за менителницата, записа на заповед и чека, 10.07.2003, Апис Време

[7] **Натов, Н**., Коментар на Кодекса на международното частно право. Книга първа, С., 2006, стр. 315, бележка под линия №110

[8] **Павлова, М.**, цит. съч, с. 223-225.

[9] В опит да се запълни празнината по въпроса има и няколко публикувани статии на автора на настоящата дисертация – виж **Крумов, Ц.**, Практическо значение на

**2. Международни кодификации, следвани от българския законодател и основното значение на сревнителноправния метод за изследването**

Българският законодател традиционно следва в материята на менителничните ефекти уредбата в Женевските конвенции, но с множество грешки, пропуски или неподходящи отклонения от нея. Затова сравнителноправният анализ е от първостепенно значение за изясняване на разумния смисъл на българската уредба и за нейното усъвършенстване. Този извод се подсилва от обстоятелството, че менителничните отношения са възникнали и се развиват до сравнително късното им кодифициране от позитивното право, движени преди всичко от търговския обичай и са създадени, за да обслужват международната търговия. Характерно за нормативната уредба на такива отношения е, че не винаги уредбата отговаря на стереотипите на правната доктрина, и особено при възприемането на чужди източници относно такива отношения нашият законодател неуспешно се опитва да нагоди международната кодификация към принципите на българската теория, достига до неподходящи или дори грешни решения, които затрудняват търговците[10].

---

менителницата и записа на заповед в международната търговия, В: Научни трудове на Института за Държавата и правото, том XIV, 2016, София, Българска академия на науките, Институт за държавата и правото, с. 309-327, ISSN: 1314-6459. **Крумов, Ц.**, Правни аспекти на форфетинга в международната търговия, Търговско и облигационно право, 2017 г., кн. 02, с. 24-31.

[10] Подходящ пример за такова погрешно възприемане у нас е уредбата за формата на менителничните сделки, която по Женевските конвенции се отнася за „всички договори“ по ефекта. В нашата теория преобладава разбирането, че менителничните задължения не възникват от договор, а от едностранното волеизявление на подписващия ефекта. Това е очевидната причина у нас да не се възприеме формулировката отнасяща се за „всички договори“ по ефекта, а вместо това чл. 564 ТЗ урежда формата на „менителиницата, записа на заповед и чека“. По този начин изричната стълкновителна уредба у нас се отнася само за сделките по издаването на менителничните ефекти, като липсва уредба за формата на останалите сделки като джиро, авал, приемане. С други думи, за да се съобрази с теорията по друг въпрос, българският законодател стига до разрешение, което не взема предвид факта, че един менителничен ефект може да материализира множество самостоятелни менителнични сделки, за формата на всяка от които следва да се уреди и приложимото право. В същото време, подготвителните материали към Женевските конвенции, първостепенното значение, което експертите са отдавали на факта, че уредбата следва да се отнася

За да може уредбата да е в състояние да обслужва международните търговски отношения, тя следва да отговаря на международните стандарти, защото в противен случай чуждите партньори просто биха избягвали документирането на отношенията си с българските търговци, ако релевантната уредба е странна, противоречива и често безсмислена. Така удобни възможности за кредитиране в международните търговски отношения биха останали неизползваеми за нашите търговци.

Това са накратко причините основният метод в дисертационния труд да бъде сравнителноправният, с детайлни изследване на подготвителните материали към Женевските конвенции. Това се обуславя не само от член 32 от Виенската конвенция за правото на договорите, който урежда позитивноправно възможността за прибягване към подготвителните материали, за да се изясни значението на международния договор, но и от факта, че Женевските конвенции, за разлика от множество договори понастоящем, са подготвени внимателно от водещи имена в теорията и практиката на МЧП от онова време при изключително задълбочена дискусия за всяка една разпоредба.

**3. Обем и структура на изложението**

Общият обем на труда е 330 страници. Трудът включва съдържание (от 6 страници), списък на използваните съкращения (от 2 страници), увод (от 23 страници), първа глава (97 страници), втора глава (86 страници), трета глава (85 страници), заключение (от 16 страници) и библиография (от 9 страници). Библиографската справка, съдържа общо 79 заглавия, от които 27 на български език и 52 на чужд език. Бележките под линия са общо 500. Главите в дисертационният труд са разделени на параграфи, а те от своя страна се състоят от точки и подточки. Избраната структура на изложението спомага за по-добрата му систематизация и улеснява читателя при необходимост да се запознае с конкретен въпрос от изследването.

---

за всички сделки по ефекта.

## II. Съдържание на дисертационния труд

### Увод

В увода, най-напред е очертан предмета на дисертацията – анализ на стълкновителната уредба за менителничните ефекти в глава 33 от ТЗ. Важността на този анализ е обоснована с практическото значение на менителничните ефекти в международната търговия. По-конкретно, разгледани са някои важни сделки, при които менителничните ефекти се използват за финансиране в международната търговия: (i) форфетингът, който е специфична форма на финансиране при международни продажби, и при който на практика най-често се използва запис на заповед; (ii) документарната менителница и (iii) акредитивът - най-важната сделка в международната търговия, при която намира приложение менителницата. Споменати са накратко и някои различия във вътрешното право на основните правни системи по ключови аспекти на тези сделки, които са важни при обосноваването на практическата нужда от стълкновителната правна уредба на менителничните ефекти.

Обосновано е особеното значение на сравнителноправния анализ за изследването - с оглед това, че българската уредба следва разрешенията на международни конвенции - КМ и КЧ. При разглеждане на тези международни източници, следвани от българския законодател, е направено предложение *de lege ferenda* за ратифицирането им, защото сегашният подход - да се следват разрешенията в Женевските конвенции, без формално страната ни да е страна по тях, води до възможността държавите, ратифицирали конвенциите да не прилагат стълкновителните норми при отношения, свързани с България (въз основа на чл. 10 КМ и чл. 10 КЧ), въпреки, че в отношения, свързани със същите държави българските съдилища на практика прилагат разрешенията по КМ и КЧ, както са възприети в ТЗ **(увод, § 3).**

Изследователска теза, която е следвана при анализа на уредбата и предложенията *de lege ferenda* в дисертацията е синтезирана до изискването за проста и лесна стълкновителна уредба, обусловена от сложните и динамични отношения при менителничните ефекти.

### ГЛАВА ПЪРВА. Възникване на менителничните задължения

**Параграф 1.** Структура на глава първа

Подробно а аргументирана структурата на главата, като е посочено, че общото между трите въпроса, разгледани в главата е, че при неспазване на изискванията по приложимото право относно който и да е от тях, не възникват действителни менителнични задължения, което на свой ред е аргумент за разглеждането им заедно в една глава с подзаглавие – възникване на менителнични задължения.

**Параграф 2.** Способност за задължаване

**Точка 1.** Прилагане на националния закон на лицето

В точка първа е анализирана първата алинея на чл. 563 ТЗ, който подчинява способността на лицата да поемат задължения по менителнични ефекти на националния им закон.

**Подточка 1.1.** Защо дееспособността се урежда по „националния закон“ на лицата?

Анализирана причината в континенталните правни системи да използват при стълкновителната уредба като водещ критерий „националността“/„гражданството“, като е посочен интересът на самите физически лица от прилагане на тази уредба, доколкото тя отразява тяхната тясна и трайна връзка с държавата, чието право се прилага, както и необходимостта от непрекъсната защита на недееспособните лица, независимо къде се намират. Направено е сравнение с уредбата в държавите, възприели ЗМВ, съответно – Между-американските конвенции, като е направен изводът, че във всички разгледани правни системи съществува възможност дееспособността да се урежда чрез прилагане правото на държава, която е в много тясна връзка с лицето, което на свой ред цели защита интересите на последното, макар уредбата да е различна, доколкото по английското право се прилага *lex domicilii*, а по Между-американските конвенции – *lex fori*, било в качеството му на *lex nationalis*, било като *lex domicilii*.

**Подточка 1.2.** Значение на понятието „национален закон“

Посочено е, че буквалното тълкуване на понятието „национален закон“ насочва към извода, че става дума за правото на държавата, чиято „националност“ притежава лицето. Във връзка с това е отбелязано, че в някои държави се прави разграничение между „националност“ и „гражданство“, като „гражданството“ представлява по-широкото понятие от гледна точка на включените в обхвата му права, защото то обхваща пълния набор от гражданскоправни права и задължения, а „националността“, по-тясното понятие, защото се свързва с много ограничени права и задължения, и то единствено в сферата на публичното право. Така, ако „националния закон“ се тълкува като правото, чиято националност лицето има, са възможни неприемливи разрешения, защото при липсата на каквито и да е изрично уредени критерии в българското МЧП за връзката между лицето и държавата, чиято „националност“ то има, може да се окаже, че по чуждото право, което е приложимо към предварителния въпрос дали едно лице има определена националност, такава имат и лица, чиято връзка със съответната чужда държава е минимална и се изразява в права и задължения от изцяло публичноправен характер.

Предложено е „национален закон“ да се разглежда като обобщаващо понятие в чл. 563 ТЗ за означаване на принадлежността на лицето към определена държава, което се нуждае от определение по българското право. И тъй като чл. 563 ТЗ не съдържа определение, празнината следва да се запълни чрез прилагане по аналогия на чл. 48, ал. 1 КМЧП, в който също се използва обобщаващо понятие за означаване на принадлежността на лицето към определена държава - „отечествено право“, чието значение, е дефинирано.

**Подточка 1.3.** Дееспособност на лица без гражданство, лица с двойно гражданство, бежанци и юридически лица

Важни указания за обхвата на уредбата по чл. 563 ТЗ са извлечени от подготвителните материали за модела, използван у нас - уредбата в чл. 2 КМ, съответно чл. 2 КЧ. По-специално посочено, е че е имало изрични предложения за уредба относно способността на лица без националност/гражданство и юридически лица, които са отхвърлени, като това обстоятелство се тълкува в чуждата литература като указание за волята на съставителите на Женевските конвенции уредбата да се

ограничи само до дееспособността на физически лица, и то такива, които имат само една националност/гражданство, и не са бежанци.

Освен тези исторически аргументи в сравнителноправен план, е посочено, че евентуалното прилагане на уредбата по чл. 2 КМ, и чл. 2 КЧ, съответно - чл. 563 ТЗ, спрямо лица с двойно гражданство, без гражданство, бежанци и юридически лица би довела до редица проблеми, което също е указание, че волята на съставителите на уредбата е същата да има максимално ограничено приложение.

В заключение е предложено *de lege ferenda* с цел избягване на неприемливи разширителни тълкувания на чл. 563, ал. 1 ТЗ понятието „национален закон“ да се замени с „отечествено право по смисъла на КМЧП“.

**Подточка 1.4.** Защо е възприето препращането и дискусионни въпроси по прилагането му

Делегатите на Женевските конференции са смятали, че макар „националното право“ да е формула на привързване, неприемлива за Великобритания и държави с компактни емигрантски общности, то уреденото препращане на практика би довело до прилагане на стълкновителните норми за способността за задължения, приложима в такива държави. Посочено е, че тази цел е илюзорна, защото, така или иначе съдилищата на такива държави ще са длъжни да прилагат (съгласно първите алинеи на чл. 2 КЧ и чл. 2 КЧ) за дееспособността на чужди граждани, които са емигранти в държавата на съда, националното право на тези емигранти.

Относно това до коя степен е допустимо препращането, са посочени изказвания на Женевските конференции и чужда теория, които подкрепят разбирането, че допуснатото препращане е само до правото, определено за приложимо от националното право на лицето. В същото време, обаче от гледна точка на българското право може да се твърди, че когато липсва изрично ограничение на препращането, подобно на това по чл. 40, ал. 3 КМЧП, нормативният акт, който допуска препращането (вкл. чл. 563 ТЗ) може евентуално да се тълкува като не поставящ ограничение относно препращането.

Затова, за да се избегнат съмнения по въпроса е препоръчано *de lege ferenda* чл. 563, ал. 1 ТЗ да се допълни като изрично се ограничи препращането по модела на чл. 40, ал. 3 КМЧП.

**Точка 2.** Изключението, когато дееспособността е налице по *lex loci actus*

Ако съществува неограничена възможност на едно лице да се позовава на недееспособност по своето национално право, където и да се намира в чужбина, това би могло да увреди трети добросъвестни страни. Затова са уредени изключения от lex nationalis, при които се взема предвид дееспособността по lex loci actus. Уредбата по чл. 563, ал.2 ТЗ обаче не поставя изискване за добросъвестност на насрещната страна, като по този си характеристика е разграничена от принципа, възприет по делото Лизарди, а понастоящем и изобщо за договорните задължения - в Регламента Рим I.

**Точка 3.** Резервата по КМ и КЧ срещу прилагане на изключението по *lex loci actus*

Женевските конвенции – в чл. 2, ал. 3 КМ и чл. 2, ал. 3 КЧ уреждат, че всяка от договарящите държави може да откаже да признае действителността на сделка по менителница, запис на заповед или чек, извършена от неин гражданин, която би била действителна на териториите на другите договарящи държави единствено ако лицето е дееспособно по *lex loci actus*. Тези разпоредби са приети, защото уредбата за дееспособността поначало са разглежда като част от обществения ред на континенталните държави. Въпреки, че у нас тези резерви не са възприети, ако български следва да реши дали да признае за действително задължение на наш гражданин, недееспособен по българското право, но дееспособен по правото на чужда държава, в която е положил подписа си, неминуемо възниква въпроса дали това не би било в явно противоречие с българския обществен ред. Макар да е донякъде парадоксално, това е неприемлива за търговските отношения несигурност, и затова е обосновано предложението *de lege ferenda*, че държава като България (в която уредбата на дееспособността на български граждани е въпрос, свързан с обществения ред) следва да възприеме чл. 2, ал. 3 КМ и чл. 2, ал. 3 КЧ. Това не би било в сериозен ущърб на бизнеса, доколкото физически лица рядко участват като менителнични длъжници в международната търговия. В същото време такава промяна би внесла сигурност и предвидимост защото ще служи като предупреждение към търговците да действат много внимателно с длъжници физически лица, вместо да разчитат (както е сега), че съдът ще

приеме, че задължаването на недееспособен български гражданин, поето в чужбина не е в явно противоречие с българския обществен ред.

**Точка 4.** Недействителност на чек, с оглед качествата на лицето, срещу което е издаден

Първо е изяснен моделът, следван от българския законодател - ал. 2 на чл. 3 КЧ, която урежда, че държава страна по конвенцията е длъжна да приеме за действителни задълженията по чек, който чек е недействителен по правото в мястото на плащане, ако задълженията са поети в държава, която не урежда недействителност с оглед качествата на лицето, срещу което е издаден чекът. Посочено е, че в българския еквивалент на тази уредба - в чл. 571 ТЗ, изречение второ ТЗ е допусната грешка и би следвало *de lege ferenda* текстът „други държави, законите на които съдържат такава разпоредба“ да бъде допълнен с частицата „не“ преди глагола „съдържат“, за да придобие нормата смисъл, подобен на чл. 3, ал.2 КЧ. Това е така, защото, за да се признае действителността на задължение по чл. 3, ал. 2 КЧ, е необходимо правото на държавата, в която е поето задължението да не съдържа разпоредба за недействителност на чека, подобна на тази в мястото на плащане. Българската норма, четена буквално урежда, че ако и законът на държавата по мястото на плащане, и законът по мястото на поемане на задължението го обявяват за недействително, то въпреки това задължението ще се смята за действително у нас. Това разрешение не би могло да се обоснове по разумен начин и грешката трябва да се отстрани като разпоредбата се приведе в съответствие с КЧ.

**Параграф 3.** Форма и съдържание

**Точка 1.** Уредба, съгласно чл. 564, ал. 1 ТЗ

**Подточка 1.1.** Квалификация на „менителница“, „запис на заповед“ и „чек“ с оглед прилагането на чл. 564 ТЗ

В чл. 564 ТЗ се използват понятията „менителница“, „запис на заповед“ и „чек“, което означава, че за да се приложи стълкновителната норма е необходимо съответната сделка да се квалифицира като менителнична. Когато за квалификацията на тези понятия се прилага стриктно българското право, в определени случаи би било невъзможно

прилагането на чл. 564 ТЗ спрямо менителнични ефекти, които са издадени с по-малко реквизити, напр. в съответствие с уредбата в ЗМВ.

Във връзка с това, макар че приложимото право за квалификацията на сделката - въз основа на чл. 39, ал. 1 КМЧП трябва да бъде българското, следва да се прилага винаги в съответствие с допълнителното изискване в чл. 39, ал. 3 КМЧП. Посочено е, че във въпросната ал.3 е намерил израз принципът за т.нар. приспособяване (адаптиране) на национални правни институти или понятия за целите на международното частно право, чрез който с помощта на сравнително правния метод съответните правни институти или понятия биват разширявани, или променяни по друг начин. В хипотезата на чл. 564 ТЗ, обаче, за да може нормата да отпрати не само към правото на държава, следваща уредбата в ЕЗМ и ЕЗЧ, но и към правото на държава, следваща ЗМВ, приспособяването налага значението на понятията „менителница“, „запис на заповед“ и „чек“ по българското право в определени случаи да бъде стеснено, като са дадени конкретни примери как може да стане това.

**Подточка 1.2.** Само за сделката по издаването ли се прилага чл. 564 ТЗ?

Българската стълкновителна уредба се прилага изрично само за формата и съдържанието на сделките по издаване на менителнични ефекти, като това представлява неоправдано стесняване в сравнение с уредбата в чл. 3, ал. 1 КМ и чл. 4, ал. 1 КЧ, които изрично обхващат всякакви сделки по менителничен ефект. Посочено е, че това е неоправдано стесняване на обхвата на чл. 564 ТЗ, като евентуално, позитивно правен аргумент в подкрепа на едно по-широко тълкуване може да се извлече от заглавието на глава тридесет и трета от ТЗ, в което се говори за „приложим закон към менителница, запис на заповед и чек“ (с което на пръв поглед се реферира камо към сделките по издаването), но уредбата по същество в някои разпоредби от глава тридесет и трета се отнася за всички сделки по менителничен ефект (и лицата по такива сделки), т.е. не е ограничена само до сделките по издаване.

Въпреки това, с цел осигуряване на правна сигурност по въпроса е препоръчително *de lege ferenda* промяна на уредбата у нас, за да обхване тя приложимото право към формата и съдържанието на всички менителнични сделки, а не само на сделките по издаване, като това може да стане като сегашните понятия в чл. 564 ТЗ („менителница“, „запис на

заповед“ и „чек“) бъдат заменени със „сделки по менителница, запис на заповед и чек“.

**Подточка 1.3.** Квалификация на „форма“, и „съдържание“, с оглед определяне на обема на чл. 564 ТЗ

Съвременната вътрешна материално правна уредба у нас, въз основа на която българският съд трябва да направи квалификацията на „форма“, и „съдържание“, с оглед определяне на обема на чл. 564 ТЗ, се отклонява от класическо разбиране за „форма“ в менителничното право, което е източник на потенциални проблеми, защото има опасност с понятието „съдържание“ да се обхванат елементи, чието включване в менителничния ефект определя модалитетите на задължението – напр. клаузата „без протест“, или джирото „за гаранция“ / „за залог“ (според Т. Тодоров, който явно възприема класическото значение на „форма“ в менителничното право).

За да се обясни това, първо е посочено е, че традиционно, в менителоничното право с понятието „форма“ се обозначават както начина на обективиране на съответната сделка, така и (кумулативно) необходимите реквизити, за нейната действителност, като са посочени редица аргументи въз основа на Женевските конвенции и ЗМВ в сравнителноправен план. Напротив, в българското материално облигационно право, понятието „форма“ се използва за означение само на начина, по който се обективират волеизявленията при някои договори, като очевидно това разбиране бе водещо и за законодателя от 1996 г. при изработването на чл. 564 ТЗ в обхвата на който, наред с „формата“, в бе включено и „съдържанието“, като последното, пак с оглед на българското облигационно право означава необходимите реквизити на сделката.

В същото време, в материалноправната менителнична уредба от 1996 г., от която следва да се извлекат аргументи за квалификацията на понятията в чл. 564 ТЗ, понятията „форма“ и „съдържание“ се използват непоследователно. По-специално - обективирането и реквизитите на отделните менителнични сделки са озаглавени в някои материалноправни разпоредби на ТЗ само с понятието „съдържание“, а в други – само с понятието „форма“.

Предложени са аргументи така че при квалификация на понятията в чл. 564 ТЗ, уредбата да бъде ограничена само до начина на обективирането и реквизитите на менителнична сделка. За да се избегнат всякакви съмнения относно обема на чл. 564 ТЗ обаче е предложено *de*

*lege ferenda* да се възприеме последователен подход при употребата на понятията в материално правната уредба у нас, като всяка от разпоредбите в ТЗ, уреждаща обективирането и реквизитите на менителнична сделка бъда озаглавена „форма и съдържание“, вместо сегашния подход, при който произволно - някои от съответните разпоредби са озаглавени с понятието „съдържание“, а други – с понятието „форма“.

**Подточка 1.4.** Защо мястото на подписване е уредено като критерий за определяне на приложимото право?

Критерият за определяне на приложимото право към формалната действителност на менителничните сделки по КМ и КЧ (мястото на подписване) е съобразен с това, че подписът е реквизит, общ за всички менителнични сделки. Критерият за определяне на приложимото право към формалната действителност на менителничните сделки по ЗМВ е различен – а именно, мястото на извършване на сделката, което по материалното право в ЗМВ означава мястото на предаване на менителничния документ на лицето, което има право да получи плащане по него. Това е източник на потенциални проблеми, ако подписването е станало в държава, възприела ЗМВ, а предаването на документа в друга държава, като за уреждането му е препоръчано предложението на Х. Фишер, но е подчертано, че на практика хипотезата, при която подписването е станало в държава (възприела ЗМВ), а предаването на документа - в друга държава биха били крайно рядко срещано явление, което обяснява и липсата на съдебна практика по въпроса, както и преди всичко теоретичния характер на неговия анализ.

**Подточка 1.5.** Има ли презумпция в полза на посоченото върху документа място на подписване?

Посочено е, че на Женевската конференция от 1930 г., посветена на КМ е бил направен опит от немската делегация – за това критерият за определяне на приложимото право към формалната действителност да бъде - посоченото върху документа място на подписване, но доколкото това предложение е отхвърлено с аргумента, че легализира данъчни измами, заобикаляйки изискването за обгербване в някои държави, то това е сериозен аргумент, че меродавно е реалното място на подписване.

**Подточка 1.6.** Квалификацията относно това какво е „подпис“

**Подточка 1.7.** Императивния характер на критерия *loci actus* при уредбата за менителницата и записа на заповед

Обосновано е разбирането (важно за изясняване на приложимото право към прехвърлянето на права по менителница и запис на заповед), че по Женевските конференции и ТЗ, критерият *loci actus* е императивен по отношение на формата на менителница и запис на заповед. Изтъкнато е, че изключението по чл. 3, ал. 2 КМ и чл. 3, ал. 2 КЧ (възприети в чл. 564, ал. 2 ТЗ), не установяват алтернативно разрешение. Направено е сравнение с алтернативните критерии, в истинския смисъл на думата - относно формата на чековите сделки по чл. 564, ал. 1, първо изречение от ТЗ, като въз основа на това, по-нататък в дисертацията е обосновано и различно приложимо право към прехвърлянето на чекови права.

**Точка 2.** Валидиране на задължение по чл. 564, ал. 2 ТЗ

От чл. 564, ал. 2 ТЗ могат да се изведат две кумулативни изисквания за валидиране на последвалото задължение. Първо, сделката по издаването, трябва да съответства на изискванията по правото на държавата, където е поето последващо задължение, като това включва съобразяване не само с изискванията за формална действителност, но и всички останали изисквания за действителност по това право напр. изискване за основание. Второ, доколкото в разпоредбата се говори за „поето“ последващо задължение, то и последващото задължение (а не само сделката по издаването) трябва да е съобразено с всички изисквания за действителност по правото в мястото на „поемане“ в т.ч., но не само - с изискванията за формална действителност.

Използваният в чл. 564, ал. 2 ТЗ критерий за преценка на действителността на сделката, а именно - мястото на „поемане на задължението“ е подложен на критика, и след сравнение с френските текстове на чл. 3, ал. 2 КМ и чл. 4, ал. 2 КЧ, е предложено *de lege ferenda* критерия за преценка на действителността на сделката да бъде променен на „мястото на подписване“.

**Точка 3.** Изключения в сравнителен план - за лица с националност на lex fori и относно обгербването, които може да се възприемат у нас

Препоръчително е *de lege ferenda* у нас да бъдат възприети разрешенията по чл. 3, ал. 3 КМ и чл. 4, ал. 3 КЧ допускащи прилагане на общото национално право на страните към формалната действителност на сделката. Аргументите за това са удобството и защитата на български граждани при менителнични сделки с други български граждани. Ако се наложи на български граждани да сключат менителнична сделка в чужбина за тях би било голямо улеснение да се съобразят с изискванията за формална действителност по българското право, които е вероятно да им са по-познати от тези по правото на чуждата държава, като така биха спестили и адвокатски разноски за установяване изискванията по чуждото право.

Разумно е освен това да се въведе и у нас отклонение от критерия *loci actus* относно формата на менителниците, подобно на чл. 72, ал. 1, б. „а“ ЗМВ, като се уреди, че менителница, издадена в чужбина не е недействителна само поради това, че не е спазено изискването за обгербване с таксови марки по правото в мястото на подписване на сделката по издаването.

**Точка 4.** Алтернативният критерий - *loci solutionis* при чековете

При анализа на „мястото на плащане“, като алтернативен критерий за определяне на приложимото право към формалната действителност на чека е подложена на критика скорошна съдебна практика у нас, която недопустимо и без никакво правно основание разширява критерия и за други менителнични ефекти.

**Параграф 4.** Материална действителност

Относно т. нар. материална действителност е обосновано разбирането, че след като съдържанието (представляващо част от изискванията за материална действителност на сделката) се урежда от правото в мястото на подписване (съгласно чл. 564 ТЗ), то е оправдано прилагането по аналогия на същото право и към съгласието и

основанието, доколкото те представлява също изискване за действителност (т. нар. материална действителност) на менителничното задължение. Посочен е и позитивноправен аргумент в полза на прилагането на критерия *loci actus* към съгласието и основанието – а именно уредбата в член 564, ал. 2 ТЗ относно действителността (без да се уточнява дали става въпрос за формална и/или материална действителност) на последващо задължение по менителничен ефект, т. е. – поето след сделката по издаването.

## ГЛАВА ВТОРА. Действие на менителничните задължения и прехвърляне на права

### **Параграф 1.** Структура на втора глава

В параграф 1 да бъдат разгледани заедно действието на менителничните задължения, от една страна и прехвърлянето на права – от друга страна е аргументиран с чл. 4, ал. 2 КМ, който урежда, че „действието на подписите“ (вкл. и техния прехвърлителен ефект), се определя по правото на държавата, в която се намира мястото на поставяне на подписите. Тази разпоредба е възприета ограничително в ТЗ, с формулировката „действието на задълженията“, без достатъчно основание затова.

### **Параграф 1.** Обективно приложимо право към задълженията

#### **Точка 1.** Предполагаемата воля на страните, като основа на обективната стълкновителната уредба за задълженията

След анализ на въпроса е обобщено, че обективните критерии за определяне на приложимото право към задълженията по менителнични ефекти в чл. 564 ТЗ отразяват предполагаемата воля на страните. Господстваща теория, е че предполагаемата воля на страните би следвало да е в полза на мястото на изпълнение на всяко отделно менителнично задължение. Затова за главните задължения обективният критерий е мястото на плащане, под което се разбира посочено върху ефекта такова. За регресните задължения критерият е място на подписване, защото регресните длъжници не дължат изпълнение в мястото на плащане, където трябва да плати главния длъжник, а в мястото, където те самите са поели съответното регресно задължение.

**Точка 2.** Мястото на плащане като критерий за относно основните задължения

Предложено е *de lege ferenda* чл. 564 да се уеднакви с Женевските конвенции, като обема на ал. 2 бъде променен, като не се отнася просто за „задълженията“, а за „действието на подписите“, за да обхване и прехвърлянето на менителнични права.

Аргументирано е разбирането, че ако мястото на плащане не е посочено в ефекта, приложимото право към основното задължение следва да се определи според правото в обичайното местопребиваване на основния длъжник - по смисъла на чл. 48, ал. 3 КМЧП, ако става въпрос за физическо лице, съответно – мястото по неговата регистрация или седалище по смисъла на чл. 56 КМЧП, ако става въпрос за юридическо лице. Посочено е обаче, че такъв критерий не винаги би съответствал на правната сигурност, защото възниква въпросът обичайното местопребиваване (съответно седалището или регистрацията) към кой момент е релевантна – дали към момента на издаване/приемане на ефекта, или момента, в който се прилага чл. 563, ал. 1 ТЗ? Именно затова е предложено *de lege ferenda* чл. 565, ал. 1 ТЗ да се допълни като се уреди, че липсва посочено място на плащане, задълженията на основните длъжници, се уреждат от правото в мястото, където съответните основни длъжници са положили подписа си.

Както бе посочено по-горе логиката относно уредените обективни критерии е, че всъщност това са местата, на които съответните задължения следва да се изпълнят. Затова ако не може да се установи къде е мястото на подписване, празнината в уредбата следва да се запълни с териториален критерий, представляващ мястото където регресния длъжник следва да плати. Тъй като задълженията по менителничния ефект са търсими, то най-подходящо и тук е правото правото в обичайното местопребиваване на основния длъжник - по смисъла на чл. 48, ал. 3 КМЧП, ако става въпрос за физическо лице, съответно – мястото по неговата регистрация или седалище по смисъла на чл. 56 КМЧП, ако става въпрос за юридическо лице.

Тъй като мястото на плащане не е задължителен реквизит на сделката по издаването по ЗМВ важен въпрос, който вече се поставя и в българската съдебна практика е как се определя приложимото право към основното задължение по ефекта, ако мястото на плащане не е посочено в него, като са анализирани разрешенията на съдебната практика у нас.

**Параграф 3.** Избор на приложимо право във връзка с менителницчни ефекти

Анализирана е уредбата в чл. 1, ал. 2, б. „г“ от Регламента Рим I и чл. 1, ал. 2, б. „в“ РК (чл. 104 КМЧП) и е обобщено, че както у нас, така и в останалите държави-членки на ЕС уредбата за автономия на волята при договорите няма как да се приложи в материята на менителничните ефекти, а това съчетано с липсата на изрична уредба в полза на автономия на волята в специалната стълкновителна уредба на менителничните ефекти представлява ограничение върху избора на приложимо право в менителница, запис на заповед и чек.

Аргументирано е освен това разбирането, че за действителността на избора на приложимо право се изисква волеизявление не само от страна на лицето, което се задължава по сделката върху менителничния ефект, а и от поемателя. В резултат на това изискване за съгласие и от насрещната страна, волеизявлението на лицето, извършващо сделка по менителничния ефект е на практика и оферта към другата страна, което на свой ред може да направи задължението условно и да доведе до неблагоприятни последици (вкл. нищожност на основното задължение).

Друг важен аргумент срещу избора на приложимо право е, че с него може да се наруши прехвърляемият характер на ефекта и възможността с джирото да се прехвърлят всички права по ефекта на оригинерно правно основание. Недопустимо е този прехвърляем характер и особено придобиването на оригинерно правно основание да бъде разрушен с посочване на неистинко място на подписване.

Обоснована е възможността за страните да уговорят действителен избор на приложимо право във връзка с менителнични задължения ако уговорката за избор на приложимо е написана извън менителничния ефект, и обвързва единствено страните по съответната менителнична сделка. В подкрепа на това разбиране е посочена практика на АС при БТПП и на английски съдилища, при която уговорката е била част от арбитражно споразумение.

Посочено, е че евентуален аргумент в полза на индиректния избор чрез манипулиране на критерия „място на подписване“ в материята на менителничните ефекти може да бъде защитата на интересите на добросъвестните приносители, но само когато те са нарушени, когато някой от регресните длъжници е посочил място на подписване (по което

носи отговорност в по-голям размер или при по-тежки условия), различно от истинското (по което отговорността му е намалена).

**Параграф 4.** Прехвърлянето на права, материализирани в менителнични ефекти

Прехвърляемостта на правата срещу основния длъжник следва да се урежда от правото, уреждащо сделката по издаване, доколкото прехвърляемостта е част от въпроса за формата на сделката по издаването и в частност реквизита „кому следва да се плати“.

Относно правата срещу регресните длъжници – тяхната прехвърляемост трябва да се преценява по правото, уреждащо съответното регресно задължение, като при липса на забрана за последващо джиросване, вписана от съответния регресен длъжник, е разумно да се приеме че прехвърляемостта на правата срещу основните длъжници се разпростира и по отношение на правата по останалите сделки, материализиране върху ефекта – като джира или авали. Аргумент затова е чл. 470, ал. 2 ТЗ и чл. 15, пар. 2 от ЕЗМ, допускащи да се впише забрана за джиросване, но само с цел ограничаване на регресната отговорност, а не и прехвърлителния ефект на джирото.

Посочено е, че, тясната функционална връзка между формата и правното действие на джирото, позволява да се твърди, че ако дадено право се прилага относно формата на сделката (в частност джирото), то последиците от спазването на тази форма (в частност – прехвърлителният ефект на джирото) се определят по същото право. Посочени са примери от английска съдебна практика в подкрепа на този извод.

Посочено е, че алтернативно може да се разчита и на правото, което урежда менителничното задължение, защото то естествено включва и въпроса за способите за прехвърляне на правата срещу задълженото лице. Прехвърлянето по това право обаче има ограничено действие - само за правата срещу съответния менителничен длъжник. Възможността да се прехвърлят правата по това право (с ефект само срещу съответния длъжник) е алтернатива на възможността прехвърлянето да се извърши по правото на полагане на подписа за съответната сделка джиро (с действие на прехвърлянето на правата срещу всички менителнични длъжници).

Относно различния подход при прехвърлянето на права по чек, ключово значение има това, че формата на менителница и запис на заповед се урежда от чл. 3 КМ по *lex loci actus*, като критерият „място на подписване“ има императивен характер при менителницата и записа на

заповед. При чековете формата на менителничните сделки, в т. ч. джирото се урежда алтернативно - или от правото в „мястото на подписване“, или от правото в „мястото на плащане“. Ето защо по КЧ няма уредба за „действието на подписите“. В този случай е обосновано, че е най-подходящо въпросът за прехвърлителното действие на джирото по отношение на правата, материализирани върху чека да се урежда от стълкновителната норма за формата при чековете – т. е. от чл. 4 КЧ. С други думи, в зависимост от това дали страните са избрали да се съобразят с правото в мястото на плащане, или - с правото в мястото на подписване, съответното избрано от тях право, уреждащо формата на джирото.

**Параграф 5.** Прехвърлянето на права, материализирани в менителнични ефекти

Изяснено е, че целта на съставителите на чл. 6 КМ и била да се обхванат хипотези на т. нар. провизия при менетелницата по френското право, при които по правото, към което отпраща, вземане на издателя срещу платеца по вътрешното правоотношение се прехвърля автоматично по силата на съответното менителнично материално право. Ето защо, разумно би било *de lege ferenda* да се препоръча промяна в чл. 567 ТЗ като позоваването на „запис на заповед“ бъде заличено и уредбата се ограничи до менителницата.

Освен това, с цел избягване на съмнения по въпроса би било разумно *de lege ferenda* да се препоръча промяна в чл. 567 ТЗ като позоваването на „вземането“ бъде заменено с „вземането на издателя“. За да не се използва уредбата с измамлива цел би било разумно освен това словосъчетанието „придобива вземането“ в чл. 567 ТЗ да бъде заменено с „придобива автоматично вземането“.

Посочено е, че в чл. 6 КМ с възприемането на критерия „място на създаване“, се подчертава, че става въпрос за истинското място на издаване на ефекта от издателя с цел предотвратяване на опасността от посочване на неистинско „място на издаване“ от страните, чрез използване на необоримата презумпция за това по чл. 2, ал. 4 ЕЗМ (възприет у нас в чл. 456, ал.4 ТЗ). Такава възможност за манипулиране съществува по нашето право, и затова е препоръчително *de lege ferenda* чл. 567 ТЗ да бъде съгласуван с разрешението във френската версия на чл. 6 КМ като „издаване“ бъде заменено със „създаване“.

Българският законодател не е възприел особената стълкновителна норма по чл. 7, ал. 6 КЧ и би следвало да се препоръча *de lege ferenda* у нас да се възприеме при чековете уредбата по чл. 7, ал. 6 КМ, като се допълни чл. 572 ТЗ.

## ГЛАВА ТРЕТА. Средства за упражняване, запазване и защита на права

### Параграф 1. Форма и срокове за извършване на протеста и другите действия за упражняване и запазване на права

Посочено е, че на Женевските конференции е имало предложение за по-широка уредба, която да обхване и сроковете за извършване на действия, (различни от протеста) необходими за упражняването или запазването на правата по менителнични ефекти, но без съществени аргументи тя е отхвърлена. Българското разрешение да се включат в обхвата на уредбата, която подчинява на правото по мястото където действието трябва де се извърши и сроковете за извършване на действия, необходими за упражняването или запазването на права е определено като сполучливо.

Изказано е предположението, че у нас не е възприета стълкновителната уредба за „пост-датирането на чека“ по чл. 7, т. 1, последно предложение КЧ. Поради неточен превод при възприемането на уредбата по Женевските конвенции. След като е обоснована необходимостта от уредба относно пост-датирането на чека е предложено *de lege ferenda* обемът на чл. 572, т. 1 да бъде коригиран като словосъчетанието „и какви са последиците от прилагането на една по-късна дата“ бъдат заличени (доколкото този въпрос и без това се урежда от чл. 572, т. 2 ТЗ), и вместо така заличения текст да се възприеме разрешението по чл. 7, т. 1, последно предложение КЧ като се уреди изрично в чл. 572, т. 1 ТЗ: „и пост-датирането на чека“.

### Параграф 2. Необходимостта от предявяване и извършване на протест при менителнични ефекти

Обосновано е разбирането, че при липса на изрична уредба по въпроса, приложимото право към необходимостта от извършване на

действия за упражняване и запазване на права по менителница и запис на заповед е правото, уреждащо менителничното задължение (съгласно чл. 4 КМ) на лицето, срещу което действието има правно значение. Това се подкрепя от факта, че за чека този въпрос е уреден изрично в полза на едно право за всички подписали лица – това в мястото на плащане. С други думи след като за менителницата и записа на заповед по въпроса няма уредба в полза на единен статут се прилага обичайното разрешение – в полза на разделен статут на въпроса.

**Параграф 3.** Непреодолимата сила и мораториум за извършване на предявяване, протест и уведомяване

Посочено е, че чл. 54, ал. 1 ЕЗМ, след позоваването на непреодолима сила, е уточнено, че непреодолима сила означава: „забрана по правото на всяка една държава или друг случай на vis major“. По този начин, в държавите, възприели дословно ЕЗМ забраната за протест по правото, където същият трябва да се извърши, удължава срока за извършването му спрямо всички, включително спрямо джиранти, отговарящи въз основа на друго право. У нас цитираното пояснение не е възприето в ТЗ, и съответно има известна несигурност като затова е обосновано, че следва *de lege ferenda* и у нас да се възприеме разрешението по чл. 54, ал. 1 ЕЗМ, като се поясни, че непреодолима сила означава: „забрана по правото на всяка една държава или друг случай на vis major“.

**Параграф 4.** Срокове за обратните искове

Посочено е, че уредбата относно сроковете за обратните искове е инспирирана от един от основните недостатъци на принципа на разделност за определяне на приложимото право а именно, че по правото, уреждащо задълженията на някой от последващите длъжници давността може да е прекалено дълга и такъв длъжник може да се наложи да плати след като неговите регресни права срещу лицата, задължени след него са били вече погасени. Именно затова, с цел защита на длъжниците, задължили се по време след първия длъжник, отдавна са били търсени и предлагани различни разрешения.

Посочен е недостатъкът в член 566 ТЗ, който следвайки чл. 5 КМ и чл. 6 КЧ урежда изрично приложимото право към „сроковете за предявяване на обратни искове, защото така разпоредбата може да се

тълкува като отнасяща се само за срок, с изтичането на който правото на иск се погасява по право, т.е. преклузивен срок. След преглед на теорията е обобщено, че надделява разбирането за разширително тълкуване, защото на материалноправно равнище в различните правни системи, релевантните срокове са, почти без изключение - давностни. Би било разумно обаче *de lege ferenda* чл. 577 от ТЗ да се промени, като изрично се уточни, че става въпрос както за давностни, така и за преклузивни срокове. С това биха се отстранили основателните съмнения относно обхвата на уредбата в ТЗ, и би се доближило значението ѝ до това, което наистина са имали предвид съставителите на първообрази ѝ – в КМ и КЧ.

Посочена е неяснотата в българската формулировка (както и в чл. 5 КМ и чл. 6 КЧ), и необходимостта тя да се тълкува разширително като обхващаща всички обратни искове, в т. ч. исковете на приносител, който не е задължен по документа. В противен случай, би се изключил от обхвата на уредбата искът на може би на-заинтересуваният да предяви такъв иск – приносителят, което не е разумно. За да се разсеят всякакви съмнения, е препоръчано *de lege ferenda* в чл. 566 ТЗ предлогът „за“, намиращ се пред „всички задължени лица“ да бъде заменен с предлога „срещу“.

Ако сроковете за обратни искове срещу всички подписали лица се уреждат без изключение от *lex originis* са посочени възможни абсурдни резултати. По специално, ако менителница е издадена в държава, възприела ЕЗМ, давността за обратен иск срещу основния длъжник – платеца, би била 3 години, като според правото на такава държава (т.е. възприела ЕЗМ), давността за обратен иск срещу регресен длъжник е 6 месеца). Ако регресен длъжник подпише в друга държава, също възприела ЕЗМ и ако се прилагаше правото, уреждащо съответното регресно задължение - *lex loci actus,* давността за обратен на друг регресен длъжник срещу него щеше да бъде също 6 месеца, но заради международния елемент, водещ до прилагане.

Посочени са мненията, изразени още при приемането на уредбата, че чл. 5 КМ не бива да се прилага в отношения между договарящи държави, задължени да прилагат ЕЗМ, защото същите са „поели задължение да прилагат уеднаквените правила относно сроковете за обратни искове по ЕЗМ, без резерви“. Доколкото България не е страна по Женевските конвенции е посочено, че тези доводи не могат да се прилагат у нас, което пък е аргумент България да се присъедини към Женевските конвенции.

Освен това, може де се препоръча още една промяна *de lege ferenda*. По специално, би следвало сега съществуващият текст да се допълни с думите „доколкото сроковете, по правото, уреждащо задълженията на съответните длъжници са по-дълги от сроковете по право, уреждащо задълженията на лица, задължили се преди тях“.

Както и при уредбата за провизията, в КМ е възприет критерия „място на създаване“ относно сроковете за обратни искове срещу всички лица с цел предотвратяване на опасността от посочване на неистинско „място на издаване“ от страните, чрез използване на необоримата презумпция за това по чл. 2, ал. 4 ЕЗМ (възприет у нас в чл. 456, ал.4 ТЗ). У нас обаче се използва критерия „място на издаване“ което дава възможност чрез използване на посочената необорима презумпция издателят може да избере право, по което обратния иск срещу него се погасява в твърде кратък срок.

Затова е препоръчително *de lege ferenda* чл. 566 ТЗ да бъде съгласуван с разрешението по чл. 5 КМ и чл. 6 КЧ, като „издаване“ бъде заменено със „създаване“.

**Параграф 5.** Предмет на обратния иск

Предложени са аргументи въпросът за приложимото право към предмета на обратния иск и в частност приложимото право към законовата лихва за забава да се реши въз основа на широко приетия обичай в международната търговия - начинът на изпълнение да се урежда от правото в мястото на изпълнение или алтернативно по правото приложимо към деликтни отношения като и в двата случая се прилага правото в мястото на изпълнени на задължението. Припомнено е, че основните задължения се изпълняват в посоченото място на плащане а регресните в мястото на поемането им – място на полагане на подписа.

Освен това е посочено едно важно разграничение за мораторната лихва при регресните длъжници. Най напред следва да се има предвид, че лихвата за забава, която регресен длъжник дължи въз основа на гаранционното си задължение за основния длъжник по ефекта, следва да се начислява от датата, на която основният длъжник не е платил, до момента на предявяването на ефекта на съответния регресен длъжник и следва да е в размера, уреден по правото в мястото, където основният длъжник е трябвало да плати, но не е платил. напротив, лихвата за забава, която регресен длъжник трябва да плати за неизпълнение на

гаранционното му задължение следва да се начислява от датата, на която ефектът е предявен на съответния регресен длъжник и следва да е в размера, уреден от по правото в мястото, където съответния регресен длъжник е трябвало да плати, но не е платил.

**Параграф 6.** Частично приемане и плащане

След сравнителен анализ е направено предложение *de lege ferenda* от сегашния текст на чл. 568 ТЗ да отпаднат позоваванията на сделката по приемането и платеца по записа на заповед, тъй като те са лишени от смисъл, тъй като сделка по приемане и платец има само по менителницата. с това уредбата ще се съгласува с първообраза ѝ по КМ.

На следващо място, посочено е, че у нас не е обхванат въпросът за задължението на приносителя да приеме частично приемане на менителницата, което е същностната част от разпоредбата в чл. 7 КМ, която оправдава съществуването ѝ. Изтъкнато е, че в чл. 7 КМ се използва страдателен залог, като се говори за „въпроса дали приемането може да бъде ограничено за част от сумата“. Посочено е, че това включва два въпроса – правото на платеца да направи частично приемане, и задължението на приносителя във връзка с частичното приемане. Българският законодател е предпочел да използва деятелен залог, при което неоправдано е стеснил обхвата на нормата до правото на платеца да направи частично приемане. Това е очевидна грешка и следва *de lege ferenda* да се поправи като нормата обхване задълженията на приносителя, свързани с частичното приемане. Въпросните задължение на приносителя са насочени към всички задължени преди него лица и, и би било обременително за него да спази изискванията по правото уреждащо всяко отделно задължение на подписало преди него лице – напр. уведомяване за частичното приемане по определен начин, и в определен срок, с цел запазване на обратните искове. Необходимостта тези задължения да се подчинят на едно право е основната цел на чл. 7 КМ и с неправилното възприемане, българският законодател е пропуснал най-важния ѝ аспект.

**Параграф 7.** Изгубване и кражба

Обобщено е, че в стълкновителните норми по Между американските конвенции обхватът е по-точно определен (в сравнение с Женевските конвенции) и е предложено *de lege ferenda* в чл. 570 ТЗ да се

добавят освен хипотезите на „изгубване и кражба“ още и случаите на „грабеж, подправяне, унищожаване или повреждане на менителничният ефект до степен, при която същият е вече безполезен“. Посочено е, че в ГПК у нас се урежда охранително производство за обезсилване на ценни книжа, когато те са били „изгубени или унищожени“. С предлаганата промяна, стълкновителната норма би обхванала и втората хипотеза, уредена във вътрешното процесуално право на България – тази на унищожаване на ценната книга. Освен това, по-широкото формулиране на обема на стълкновителната норма би допринесло за това тя да се отнася и за производства в правни системи, където обезсилването на менителничните ефекти се прилага в по-широк кръг от случаи.